

8. Тараненко О. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови (з кінця 1980-х рр.). Мовознавство. 2002. № 4 – 5. С. 33–39.

9. Шумейко А. Сучасний український сленг: конотативний аналіз. Київ : Дивослово, 2011. 34 с.

10. Соціальна мережа TikTok. URL: <https://www.tiktok.com/uk-UA/> (дата звернення: 28.10.2023).

Яроцька Анастасія Станіславівна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: *Красницька Анжела Віталіївна,* професор кафедри правничої
лінгвістики Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

МОВА ПРАВА ЯК УНІКАЛЬНЕ ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ

Мова як найважливіший засіб інтелектуального розвитку особистості є засобом вираження і передавання думок, почуттів, волевиявлень. Мова як основний засіб спілкування обслуговує всі сфери суспільно-політичного, офіційно-ділового, наукового та культурного життя. У правовому житті мова виступає основним засобом передавання інформації. Учасники правовідносин здійснюють обмін інформацією за допомогою мови. М. І. Любченко звертає увагу на те, що у сфері правовідносин існує особлива мова як знакова система, що служить засобом вираження думок, професійного спілкування юристів, засобом передачі професійної (правової) інформації. Ця знакова система включає до себе спеціальні юридичні терміни, що мають особливий правовий зміст, і називається мовою права або юридичною мовою [1, с. 71].

У сучасному світі очевидним є твердження, що закон не існує без мови. На підтвердження цієї тези можна зауважити, що правові норми виражаються мовою, вона є їх основою. Юридичні поняття та юридичні процеси доступні лише за допомогою мови. Слушно зазначено, що “загальною сполучною ланкою як для утворення права, так і для його застосування є мова, якою в державі пишуть правові акти та за допомогою якої їх використовують офіційні особи й окремі громадяни. Мова права передусім є мовою законів та інших нормативно-правових актів, кримінальних і цивільних процесуальних актів; мовою судового провадження, усних виступів прокурора, судді чи адвоката в судовому засіданні; мовою науки права; мовою вчинення

нотаріальних дій; мовою допиту під час досудового та судового розслідування справи; мовою лекцій на правові теми” [2, с. 143].

Доречно зазначено, що у сучасних наукових джерелах поняття “мова права” позначається різними термінами: мова права, юридична мова, правова мова, мова правознавства, мова юриспруденції, юридичне мовлення, правове мовлення, мова закону, мова нормативно-правових актів, мова правового тексту, законодавча мова. Мова і право впливають і взаємно збагачують один одного. Право здійснює значний вплив на мову, формує мову права в межах правової системи, сім’ї, концепції, доктрини тощо. Мова і право є соціальними нормативними системами, що виступають регуляторами поведінки індивіда в суспільстві. І право, і мова мають ідеальне та матеріальне втілення: мова через мовлення, право – через нормативний правовий акт [3, с. 195]. Слід визнати справедливою думку А. В. Красницької про те, що зв’язок права і мови складний. Мова і право впливають і взаємно збагачують один одного. Право здійснює значний вплив на мову, формує мову права в межах правової системи, сім’ї, концепції, доктрини тощо. Мова і право є соціальними нормативними системами, що виступають регуляторами поведінки індивіда в суспільстві. І право, і мова мають ідеальне та матеріальне втілення: мова через мовлення, право – через нормативний правовий акт. Загальним у цих соціальних феноменів є властивості нормативності, ієрархічності та системності. Мова – це носій права, основний засіб передачі правової інформації. Учасники правовідносин здійснюють обмін інформацією за допомогою мови. Мова є засобом вираження правових приписів. Вона забезпечує можливість спілкування між сторонами процесу [4, с. 23]. Мова права є результатом взаємодії різних правових систем, різних наукових шкіл, теорій і напрямів, різних мов. Вона функціонує в процесі правового впливу на суспільні відносини і відображає всі зміни, що відбуваються в правовій системі суспільства. Мову права слід сприймати як спосіб формулювання юридичних документів у письмовій редакції (нормативно-правові акти, доктринальні дослідження тощо) [4, с. 24].

П. М. Балтаджи зазначила, що мова права, залишаючись частиною національної літературної мови, як комплексне поняття охоплює два види: а) мова юридичної науки, літератури і освіти; б) мова правових текстів, складовими якої є мова законів і підзаконних нормативних правових актів, мова правозастосовних актів, мова інтерпретаційних актів і т. д. [5, с. 7]. На думку А. В. Красницької, мова права містить у собі такі самостійні види: мову законодавства і підзаконних актів, мову правозастосовної та правореалізаційної практики, мову міжнародних договорів, мову юридичної науки та юридичної освіти, мову юридичної журналістики, професійну мову юристів, публічну мову права тощо [4, с. 24-25]. Ми згодні з думкою тих учених, які

вважають, що мова права як унікальне правове явище є: мовою законів, нормативно-правових актів, процесуальних актів; мовою правових наук; мовою допиту під час досудового чи судового провадження; мовою виступів прокурора, судді чи адвоката в судовому засіданні; мовою лекцій з правової тематики (Н. В. Артикуца, А. В. Красницька тощо).

Основна мета мови в праві полягає у вираженні вольових приписів і передачі цих приписів усім членам суспільства. У зв'язку з тим, що якість нормативно-правового акта визначається безпосередньо якістю його мови, законодавча техніка у сфері мови повинна спиратися на: єдність думки й слова; логічну послідовність, стрункність і завершеність викладу думки; точність законодавчого стилю; стабільність, чіткість, доступність, простоту, стилість, ясність, зрозумілість уживаних термінів і терміносполук; використання чітких дефініцій юридичних термінів [6, с. 191].

На думку В. В. Лазарєва, “маємо звернути увагу на те, що юридична мова відзначається точністю її лексикалізації для досягнення її вищої мети – всеохоплюваності. Саме точне значення термінології полегшує юридичне спілкування. Справді, «точність – це найголосніша чеснота мови права». Щоб закон міг функціонувати, варто дотримуватися принципу семантичної точності або послідовності мови. Коли термін обрано, його потрібно повторювати знову і знову, замість використання синонімів” [7, с. 196].

Артикуца Н. В. вказує на те, що мова права послуговується засобами різних функціональних стилів: офіційно-діловий (обслуговує сферу внутрішнього і міжнародного законодавства, правозастосування, судочинства, нотаріату, діловодства), науковий (сферу правничої науки й освіти), публіцистичний (засоби масової юридичної інформації, правова освіта населення, судові промови) та розмовний (сфера переважно неофіційного професійного спілкування юристів) [8, с. 26].

Таким чином, мова права як складна система зі своєю термінологією та ієрархією є невід'ємною частиною правового регулювання. Мова права впливає не тільки безпосередньо на сферу права, але й на інші сфери життя суспільства. Розуміння норм права, їх формулювання та система відображає свідомість народу.

Список використаних джерел

1. Любченко М. І. Взаємозв'язок мови і права: окремі аспекти. *Юридична техніка : доктринальні основи та проблеми викладання*. Тези доп. та повідом. учасників наук.-практ. конф. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. 178 с.

2. Красницька А. В. Юридичні документи : техніка складання, оформлення та редагування : Посібник. 2-е вид., доп. і переробл. Київ : Парламент. вид-во, 2006. 528 с.

3. Красницька А. В. Мова права як невід’ємна частина правової системи. *Тиждень науки-2020. Гуманітарний факультет*. Тези доп. наук.-практ. конф. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2020. 316 с. С. 194-196.

4. Красницька А. В. Мова права як засіб юридичної техніки. *Освіта, мова та культура у процесі глобальних трансформацій* : Міжвузівський круглий стіл, 01 квітня 2016 р. Зб. матеріалів. Київ : ІКВС, 2016. 200 с.

5. Балтаджи П. М. Юридична мова правозастосовних актів. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 18 с.

6. Красницька А. В. Лінгвістичні засоби законодавчої техніки. *Дні науки Національного університету «Києво-Могилянська академія» на факультеті правничих наук*. 2012-2013 : Тези наук. доп. та повідом. на конф. та круглих столах. Київ : НАУКМА, 2013. 274 с. С. 89-91.

7. Лазарев В. В. Поняття «юридична мова»: сучасні наукові інтерпретації. *Нове українське право*. Вип. 3. 2021. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/15ffd3b9-ac36-4ff0-ac37>

8. Артикуца Н. В. Мова права у її функціональних різновидах”. 2008. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/149235495.pdf>

Яша Діана Анатоліївна,

здобувачка ступеня вищої освіти бакалавра факультету правничих наук Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Науковий керівник: Доценко Олена

Леонідівна, доцент кафедри української мови Національного університету «Києво-Могилянська академія», кандидат філологічних наук, доцент

ДІАЛЕКТНЕ МОВЛЕННЯ І СУРЖИК: ТОЧКИ ДОТИКУ ТА РОЗБІЖНОСТІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Українська мова – єдина державна мова України відповідно до статті 10 Конституції України та статті 1 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. Побуває ж вона у формах літературної мови та діалектного мовлення. Однак мовна ситуація України не така однозначна, оскільки на її теренах функціонує і зросійщений варіант української мови, що має